

Рецензії

Ю. Ю. Туниця

Комплексне дослідження актуальних проблем Карпатського регіону України

Карпатський регіон особливий, а за багатьма ознаками унікальний у територіальній палітрі сучасної Української держави. Його розташування на рубежі з країнами Центральної Європи, розмаїті природні умови, зумовлені поєднанням гір і прилеглих рівнин, історичні коріння, що формувалися за різних держав і суспільних формацій, господарські й етнокультурні традиції, що сягають глибин тисячоліть, спричинили певний територіальний феномен з назвою Карпатський регіон. Науковий аналіз і висвітлення специфіки усіх компонентів цього феномена є завданням непростим, водночас дуже важливим і цікавим. Тому вихід у світ фундаментального наукового монографічного дослідження Карпатський регіон: актуальні проблеми та перспективи розвитку: монографія у 8 томах / НАН України. Інститут регіональних досліджень; наук. ред. В. С. Кравців. – Львів, 2013. (Т. 1 – 396 с. / відп. ред. В.С. Кравців; Т. 2 – 456 с. / відп. ред. У. Я. Садова; Т. 3 – 292 с. / відп. ред. С. Л. Шульц; Т. 4 – 344 с. / відп. ред. В. В. Борщевський; Т. 5 – 284 с. / відп. ред. Л. Т. Шевчук; Т. 6 – 300 с. / відп. ред. І. З. Сторонянська; Т. 7 – 204 с. / відп. ред. С. О. Іщук; Т. 8 – 372 с. / відп. ред. Н. А. Мікула), здійсненого

Інститутом регіональних досліджень Національної академії наук України, цілком виправдано слід вважати знаковою подією сучасної регіоналістики.

Вихід монографії присвячено 95-річчю Національної академії наук і є результатом тривалої копіткої праці. Монографія складається з 8 томів, кожен з яких має ґрунтовне цільове інформаційно-аналітичне наповнення за певним структурним напрямом досліджень. При цьому вони гармонійно доповнюють один одного, внаслідок чого представлена монографія стала яскравим взірцем висвітлення результатів міждисциплінарних наукових досліджень, поєднуючи у собі велику кількість аспектів і явищ, що були опрацьовані авторським колективом з числа провідних науковців Інституту регіональних досліджень НАН України та вчених з інших наукових установ.

Відкриває цикл монографічного дослідження том «Екологічна безпека та природно-ресурсний потенціал». У книзі висвітлено теоретичні та прикладні аспекти проблематики сталого природокористування у Карпатському регіоні України. Обґрунтовано методологічні основи формування сучасної регіональної екологічної політики та принципи сталого використання природних ресурсів

© Ю. Ю. Туниця, 2014.

регіону. Охарактеризовано основні компоненти його природно-ресурсного потенціалу й розкрито роль природних факторів у формуванні регіональної господарської системи та у перспективах її сталого розвитку. Проаналізовано стан і проблеми охорони довкілля регіону в умовах трансформаційних змін у його господарстві.

Другий том монографії – «Соціально-демографічний потенціал» – висвітлює сучасні теоретичні та методологічні основи дослідження актуальних проблеми і перспектив розвитку соціально-демографічного потенціалу Карпатського регіону. Містить ретроспективну оцінку регіонального соціально-демографічного потенціалу, розкриває фактори його розвитку, чинники та репродуктивні можливості відтворення населення Карпат. У ньому проаналізовано валеологічні виклики сучасності щодо розвитку соціально-демографічного потенціалу регіону, з'ясовано роль міграції в стабілізації відтворення потенціалу та запропоновано методологічні підходи до моделювання перспективного розвитку. Обґрунтовано концепцію регіональної соціально-демографічної політики на період до 2030 р., її інституційного забезпечення та запропоновано сучасні форми й інструменти реалізації.

Одним з базисних системоутворюючих елементів економіки Карпатського регіону України є промисловий потенціал. Промислові підприємства забезпечують значну частку доходів бюджетів і соціальних фондів, формують інвестиційний потенціал і визначають спрямованість науково-технологічного розвитку економіки регіону. Це обумовило предмет дослідницької проблематики тре-

того тому колективної монографії – «Промисловий потенціал». У ньому розглянуто теоретико-методологічні засади модернізації промисловості та проведено оцінку сучасного стану і тенденцій розвитку промисловості Карпатського регіону, а також висвітлено особливості її структурно-інституційної трансформації. Акцентується увага на проблемі інвестиційно-інноваційного забезпечення розвитку промисловості та особливостях формування внутрішнього ринку промислової продукції регіону. Визначено напрями та пріоритети модернізації промисловості регіону, обґрунтовано шляхи підвищення ефективності виробництва.

Упродовж усього періоду державної незалежності України розвиток аграрного сектора та сільських територій залишаються одним з основних пріоритетів економічної політики нашої держави. Четвертий том монографії – «Сільські території» – присвячено дослідженню проблеми розвитку сільських територій Карпатського регіону України та прогнозуванню шляхів їхньої подальшої еволюції в ринкових умовах господарювання. Особливу увагу приділено вивченню перспектив становлення багатofункціональної економіки на сільських територіях з урахуванням нинішніх українських реалій і досвіду країн ЄС. Окреслено шляхи подолання наявних соціально-економічних, інституційних, демографічних й інших проблем вітчизняного села.

Актуальність дослідження стану та особливостей соціально-економічного розвитку малих міст, виявлення проблем їх функціонування й оцінка результативності управління розвитком малих міст

у конкретних регіонах не викликає сумнівів і є важливим завданням сьогодення. Чи не найбільше соціальних, економічних та екологічних проблем виникає і загострюється, породжуючи при цьому нові, саме у малих містах. Не випадково, п'ятий том колективної монографії – «Малі міста» – приурочено не лише опису проблем соціально-економічного розвитку малих міст Карпатського регіону. У ньому запропонована методика діагностики таких проблем, визначено особливості функціонування малих міст Карпатського регіону та трансформації їх економічної і соціальної сфери. Окреслено підходи до коригування прогностно-планової документації щодо перспектив розвитку малих міст, запропоновано шляхи вдосконалення їх соціально-економічного розвитку, обґрунтовано антикризові заходи, спрямовані на поліпшення соціально-економічного розвитку малих міст у структурі міської мережі регіону із залученням потенціалів середніх і великих міст.

Об'єктивність процесів регіоналізації економіки в глобальному масштабі спричинює набуття національними регіонами якостей самостійних гравців у міжнародному і світовому просторі, що суттєво активізує фінансово-кредитні відносини на регіональному рівні, підвищує вимоги до формування та використання фінансового потенціалу регіонів, обумовлює необхідність вироблення стратегічних пріоритетів управління фінансами загалом. Тому назріла необхідність розробки наукових засад дослідження фінансових ресурсів Карпатського регіону, визначення їх структури,

принципів та особливостей функціонування на сучасному етапі розвитку, що стало предметом дослідження, висвітленого у шостому томі колективної монографії – «Фінансовий потенціал». Окрім того, у ньому подане нове бачення вирішення проблеми зростання рівня соціально-економічного розвитку регіону на основі підвищення ефективності механізмів управління фінансовими ресурсами та власним фінансовим потенціалом. Області Карпатського регіону розглянуті з точки зору особливості формування і використання їх фінансових ресурсів у розрізі секторів економіки. Визначено основне коло проблем фінансового забезпечення розвитку регіону, подолання яких сприятиме зростанню його економіки, зниженню рівня дотаційності, запуску механізмів підвищення фінансової спроможності регіону.

Важливість фінансової складової соціально-економічного розвитку обумовлює необхідність проведення окремого дослідження щодо регіональних інвестиційних процесів. Сьомий том колективної монографії – «Інвестиційна діяльність» – присвячений розгляду саме цього аспекту. Адже без комплексного дослідження інвестиційної діяльності у Карпатському регіоні неможливо отримати уявлення про тенденції та перспективи його загальноекономічного та соціального розвитку. З цією метою у монографії проаналізовано інвестиції в основний капітал регіону за джерелами їх надходження та напрямками вкладення. Визначено ефективність інвестиційного процесу і його основні тенденції, а також обґрун-

товано напрями оптимізації капіталовкладень для забезпечення ефективних трансформацій у структурі економіки регіону. Визначено результативність впливу залучених інвестицій на показники соціально-економічного розвитку Карпатського регіону у розрізі областей і виділено перспективні напрями активізації інвестиційної діяльності в регіоні.

Восьмитомне видання завершує том «Транскордонне співробітництво». У ньому представлені теоретико-методологічні засади розвитку транскордонного співробітництва та функціонування транскордонних ринків регіону, виокремлено питання організаційного і нормативно-правового забезпечення механізмів співробітництва та використання нових його форм (транскордонні промислові парки, технопарки, транскордонні кластери і партнерства тощо). Досліджено особливості функціонування механізмів активізації транскордонного співробітництва у Карпатському регіоні. Виявлено закономірності поглиблення торговельно-економічного та інвестиційного співробітництва у транскордонних регіонах у контексті європейської інтеграції України.

Туниця Юрій Юрійович – доктор економічних наук, професор, академік НАН України, ректор Національного лісотехнічного університету України (e-mail: nltu@ukr.net).

Рецензоване багатотомне видання є науково новим і ґрунтовним. Авторський колектив зумів створити якісний теоретично вагомий науковий продукт, що, безумовно, може послужити і практиці державного та регіонального управління.

Методологічна обґрунтованість, новизна низки застосованих методичних підходів, інформаційна наповненість, міждисциплінарний характер дослідження забезпечить інтерес до нього широкого кола науковців, практиків, усіх, кого цікавлять питання соціально-економічного розвитку й екологічного благополуччя регіону.

Високо оцінюючи видання восьмитомного наукового монографічного дослідження «Карпатський регіон: актуальні проблеми та перспективи розвитку», ширину охоплення та змістовність аналізу у ньому проблем регіонального розвитку, варто побажати виходу у світ матеріалів аналогічних досліджень вітчизняних учених стосовно інших регіонів України. Автори цього видання, безумовно, заслуговують високої оцінки наукової громадськості та держави.

Надійшло 17.09.2014 р.